

SCENARIUSZ ZAJĘĆ TERENOWYCH DO LEKCJI PRZYRODY W SZKOLE PODSTAWOWEJ, KLASY IV–VI

Temat: **Z nurtem rzeki – prowadzimy obserwacje nad rzeką**

Czas – 90 minut

Cel ogólny:

Poznanie prawidłowości zachodzących w środowisku przyrodniczym oraz zwiększenie wiedzy uczniów na temat wód najbliższej okolicy, ich znaczenia i konieczności ochrony. Wyzwalanie postawy badawczej oraz rozbudzanie zainteresowania różnorodnością świata, jego bogactwem i pięknem.

Cele szczegółowe:

- poszerzenie wiadomości uczniów na temat najbliższego otoczenia w tym środowiska wodnego
- dostrzeganie sposobów ingerencji człowieka w środowisko przyrodnicze, ich wartościowanie i projektowanie pożądanych zmian
- planowanie obserwacji przyrodniczych

Cele operacyjne:

Uczniowie:

- potrafią rozróżnić wody stojące i płynące,
- potrafią wyróżnić główne elementy rzeki oraz scharakteryzować jej działalność na poszczególnych odcinkach,
- potrafią prowadzić pomiary nad rzeką oraz obserwację wody z uwzględnieniem jej najbliższego otoczenia,
- potrafią podać przykłady wykorzystania wód oraz rozumieją potrzebę ich ochrony,
- znają zasady bezpiecznego zachowania się nad rzeką.

Metody i formy pracy:

praca w grupach, pogadanka, prezentacja wyników, „burza mózgów”

Środki dydaktyczne:

karty pracy, próbki wody, przybory do pisania, słoik, kompas, mapa topograficzna, taśma miernicza, tyczka

Informację dodatkowe:

Obserwowanie rzeki to dla uczniów bardzo atrakcyjne zajęcie. Trzeba koniecznie pamiętać o przestrzeganiu zasad bezpieczeństwa oraz higieny pracy.

Przed zajęciami nauczyciel sam musi udać się w wybrane miejsce i ocenić czy jest ono na pewno bezpieczne. Uczniowie muszą być poinformowani o niebezpieczeństwach, które mogą im grozić nad rzeką.

Wybierając miejsce obserwacji należy zwrócić uwagę:

- czy jest łatwo dostępne,
- czy jest wystarczająco dużo miejsca dla grupy,
- czy brzegi są bezpieczne i łatwo dostępne,
- czy nie ma miejsc śliskich i błotnistych,
- czy woda jest na tyle płytka, że uczniowie będą mogli brodzić w niej w gumowych butach.

Trzeba zadbać o drugiego opiekuna.

W przypadku małego ciek wodnego łatwo można znaleźć bezpieczne miejsce (taki ciek jest najlepszy). W wypadku dużej rzeki, obserwacje można prowadzić np. z mostu lub nieco dalszej odległości skupiając się na otoczeniu rzeki, oraz jej cechach zewnętrznych.

Zachęcamy do działań w ramach programu „Zaadoptuj rzekę” i prezentowania aktywności swojej szkoły. Na portalu www.zaadoptujrzke.pl istnieją mapy dotyczące aktywności szkół i innych podmiotów, gdzie można wpisywać wyniki swoich działań oraz badań w ramach realizacji programu.

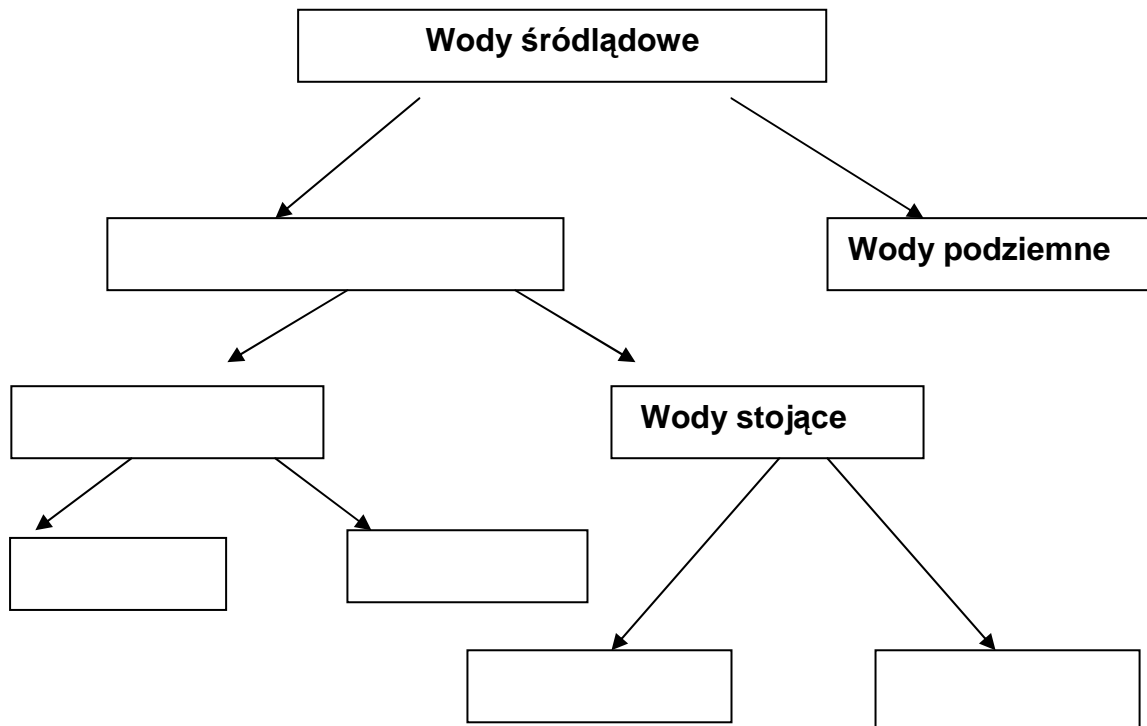
Przebieg lekcji

Etapy lekcji	Przebieg lekcji	Umiejętności kluczowe	Uwagi
Zaangażowanie	<ol style="list-style-type: none"> 1. Przypomnienie zasad zachowania się nad rzeką 2. Wyjaśnienie zasad pracy w terenie 3. Przypomnienie zasad pracy w grupie 4. Podział klasy na zespoły 5. Przydzielenie materiałów dydaktycznych, kart pracy oraz instrukcji <p>Zespół 1 Podział wód śródlądowych i ogólna charakterystyka rzeki</p> <p>Zespół 2 Charakterystyka miejsca przez które płynie rzeka oraz jej przepływu</p> <p>Zespół 3 Charakterystyka koryta rzeki oraz jej właściwości</p>	<ul style="list-style-type: none"> - komunikowanie się - organizowanie się 	
Badanie i przekształcanie	<p>Uczniowie przystępują do analizy materiałów dydaktycznych, a następnie planują kolejne czynności.</p> <p>Każda z grup przystępuje do wykonywania zadań.</p> <p>Wnioski oraz sposoby rozwiązania poszczególnych zadań wpisują do kart pracy</p>	<ul style="list-style-type: none"> - planowanie i organizowanie pracy - współdziałanie w grupie - porozumiewanie się i dochodzenie do wspólnego stanowiska - korzystanie z różnych źródeł informacji - komunikowanie się 	nauczyciel obserwuje pracę grup
Prezentacja	<p>Przedstawiciele poszczególnych grup prezentują efekty pracy.</p> <p>Uczniowie wymieniają sposoby ochrony wód uzasadniając potrzebę ich ochrony</p>	<ul style="list-style-type: none"> - słuchanie - ocenianie własnego uczenia się - argumentowanie 	
Refleksja	<p>Uczniowie zastanawiają się nad pracą grupy i wyrażają swoją opinię.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ocena pracy w grupie 	- ocena nauczyciela

Karta pracy nr 1

Zad 1.

Uzupełnij schemat podziału wód śródlądowych. W puste miejsca wpiszcie odpowiednie wyrazy: wody powierzchniowe, wody płynące, rzeki, jeziora, strumienie, stawy



Zad 2.

Narysuj schemat rzeki wpisując w odpowiednich miejscach podane wyrazy: źródło, bieg górny, bieg dolny, dopływ, rzeka główna, ujście rzeki, bieg środkowy, zakole.

Zad 3.

Podaj jedną cechę charakterystyczną dla rzeki płynącej w biegu górnym, środkowym i dolnym

.....

.....

Karta pracy nr 2

Zad 1.

Potrzebne materiały: przybory do pisania, kompas

Przyjrzyjcie się rzece a następnie uzupełnijcie zdania, korzystając z podanych wyrazów:

rzeka nizinna, rzeka góraska, strumień (mały ciek wodny), potok, szeroka, wąska, płaska, strome, urwiste, płaskie,

Nazwa rzeki.....

Jest to

Dolina rzeki jest

Rzeka płynie w kierunku.....

Brzegi rzeki są

Zad 2.

Przyjrzyjcie się miejscu, w którym prowadzicie obserwacje i wykonajcie jego opis uzupełniając (zaznaczając) odpowiednie określenia. Skorzystajcie również z notatek, które wykonaliście, realizując zad. 1

Miejsce, w którym prowadzę obserwacje jest **czyste/zaśmiecone**. Widzę następujące rodzaje śmieci:

Wokół rzeki znajdują się: łąki, pastwiska, pola uprawne, tereny rekreacyjne, plaża, alejki spacerowe, drzewa, krzewy, zarośla, osiedla mieszkaniowe, drogi, gospodarstwa rolne, zakłady przemysłowe, inne.....

Stoję twarzą w kierunku spływu rzeki. Koryto rzeczne znajduje się po mojej **prawej/lewej** stronie. Stoję zatem na **prawym/lewym** brzegu rzeki. Brzeg na którym stoję jest **wyższy/nniższy/ taki sam/** jak przeciwległy. Otoczenie rzeki jest **zagospodarowane/dzikie**.

Na jej brzegach rosną następujące rośliny:

.....

...W jej otoczeniu udało **mi się/ nie udało** mi się zaobserwować następujące zwierzęta:.....

Zad 3.

Narysujcie rzekę, oznaczcie za pomocą strzałki kierunek nurtu. Podpiszcie oba brzegi, przedstawcie otoczenie.

Karta pracy nr 3

Podczas wykonywania pomiarów i obserwacji, pamiętajcie o zasadach bezpieczeństwa!

Zad 1.

Zmierzcie lub oszacujcie szerokość koryta rzeki

Pomiar wykonajcie za pomocą taśmy mierniczej, szacowania szerokości rzeki dokonajcie, posługując się instrukcją

-zmierzcie długość tyczki

-połóżcie tyczkę wzdłuż rzeki

-oszacujcie, ile razy tyczka zmieściłaby się od jednego do drugiego brzegu

-podajcie szacunkową szerokość rzeki

Koryto rzeki ma szerokość.....

Zad 2.

Nabierzcie czerpakiem wodę z rzeki, wlejcie ją do słoiczka, przyjrzyjcie się próbce.

Zanotujcie wyniki w poniższej tabeli

Opis	Wyniki obserwacji
Barwa wody: bezbarwna, niebieskozielona, zielonkawa, żółtozielona, brunatna	
Przejrzystość wody: przejrzysta, lekko mętna, bardzo mętna	
Zapach wody: brak, bardzo słaby, wyraźny, silny	
Osad: mazisty, lepki, brudzący palce, brak	
Inne domieszki: ziarna piasku, szczątki organiczne, żywe organizmy, inne, brak	

Wnioski z przeprowadzonych obserwacji

.....
.....
.....

Zad 3.

Oceńcie stan czystości wody.

Po zbadaniu próbek wody możemy stwierdzić, że woda w rzece jest

.....

AUTORKA – GRAŻYNA ZARYCHTA